

KVALITET I PRAVEDNOST OBRAZOVANJA U SRBIJI U PISA OGLEDALU

Dragica Pavlović-Babić

Aleksandar Baucał

Filozofski fakultet, Beograd

Na početku...nekoliko važnih napomena

- *Nije najvažnije gde smo danas, već kako da budemo bolji sutra*
- *Da li je PISA relevantna za Srbiju?* **DA**
- *Da li je jedino relevantna za razvoj obrazovanja u Srbiji?* **NE**

Osnovni cilj: pametno iskoristiti PISA rezultate

- Kako se PISA rezultati koriste za unapređivanje kvaliteta i pravednosti obrazovanja u drugim zemljama?
- Zašto je PISA važna za razvoj obrazovanja u Srbiji?
- Utvrditi kvalitet i pravednost obrazovanja u Srbiji
- U kojoj meri obrazovna postignuća učenika odražavaju uslove u kojima funkcioniše obrazovni sistem u Srbiji?

PISA: Osnovne informacije

- OECD program: prva studija 2000. godine, zatim svake 3. godine (2000, 2003, 2006, 2009...)
- Osnovni cilj: Pratiti kvalitet obrazovanja u različitim zemljama (sve više zemalja učesnica - 2009. god. 68 zemalja)
- Ciljna grupa: Učenici starosti 15 godina (kraj opšteg obrazovanja)
- Šta se meri?
 - Funkcionalna pismenost (matematička, čitalačka, naučna pismenost), tj. koliko su mladi “opremljeni” za život u savremenom društvu
 - Kvalitet i pravednost obrazovanja
 - Faktori koji su povezani sa obrazovnim postignućima

PISA u Srbiji: osnovne informacije

- 150 srednjih škola + 15 osnovnih škola
- Oko 5200 učenika
- Uzorak je reprezentativan za populaciju učenika starosti 15 godina (95% se nalazi u I razredu srednje škole)
- Veoma dobar odziv škola (98-99% pozitivnog odziva)
- Veoma dobar odziv učenika

Kako se PISA koristi u drugim zemljama?

- Instrument praćenja kvaliteta i pravednosti obrazovanja
- Pokretanje javne i stručne debate o obrazovanju
- Na osnovu PISA rezultata razvijaju se nove mere obrazovne politike
- Osnova za pokretanje krupnih reformi

Da li je PISA relevantna za Srbiju?

**Ono što se
uči u našim
školama**

**Ono što se
ispituje PISA
testovima**

Zašto je PISA važna za Srbiju?

4 razloga

- Generacije koje se sada školuju u Srbiji biće građani EU i zato je važno da pratimo u kojoj meri ih obrazovanje priprema za budućnost
- Pokazuje u kojoj meri obrazovni sistem podržava razvoj ekonomije i društva
- PISA je zvaničan instrument za merenje nekih EU indikatora kojim se prati realizacija Lisabonske agende
 - Npr. planirani rezultat (banchmark) za EU zemlje 2010. god: smanjiti % funkcionalno nepismenih na 17%
- Predstavlja referentni izveštaj o kvalitetu obrazovanja u nekoj zemlji

KVALITET I PRAVEDNOST OBRAZOVANJA U SRBIJI

“Krvna slika” obrazovanja u Srbiji

- 5 parametara:
 - Kakvo je prosečno postignuće učenika u Srbiji i distribucija po nivoima?
 - Kakav je kvalitet obrazovanja?
 - Koliki procenat petnaestogodišnjaka ne dostiže kriterijum funkcionalne pismenosti (prema kriterijumima koji su prihvaćeni od strane EU?)
 - Kakav je nivo pravednosti obrazovanja?
 - Da li postoje razlike između dečaka i devojčica?

Kvalitet i pravednost obrazovanja u Srbiji: Matematička pismenost

	2003		2006		2006 vs. 2003
	SRB	OECD	SRB	OECD	SRB
Obrazovna postignuća	437	500	435	498	=
Kvalitet obrazovanja	445	500	440	500	▼
% funkcionalno nepismenih	42%	21%	43%	21%	=
Pravednost (uticaj SES)	36	42	35	38	=
Rodna razlika (M vs. Ž)	1 (nz)	11	5 (nz)	11	=

Da li je situacija u Srbiji ista, bolja ili lošija nego 2003. godine?

Kvalitet i pravednost obrazovanja u Srbiji: Naučna pismenost

	2003		2006		2006 vs. 2003
	SRB	OECD	SRB	OECD	SRB
Obrazovna postignuća	436	500	436	500	=
Kvalitet obrazovanja	445	500	440	500	▼
% funkcionalno nepismenih	-	-	38%	19%	
Pravednost (uticaj SES)	35	45	33	40	=
Rodna razlika (M vs. Ž)	-5 nz	6 nz	-5 nz	2 nz	=

Da li je situacija u Srbiji ista, bolja ili lošija nego 2003. godine?

Kvalitet i pravednost obrazovanja u Srbiji: Čitalačka pismenost

	2003		2006		2006 vs. 2003
	SRB	OECD	SRB	OECD	SRB
Obrazovna postignuća	412	494	401	492	▼
Kvalitet obrazovanja	420	500	406	500	▼
% funkcionalno nepismenih	47%	19%	52%	20%	▼
Pravednost (uticaj SES)	34	41	36	38	=
Rodna razlika (M vs. Ž)	-43	-34	-42	-38	=

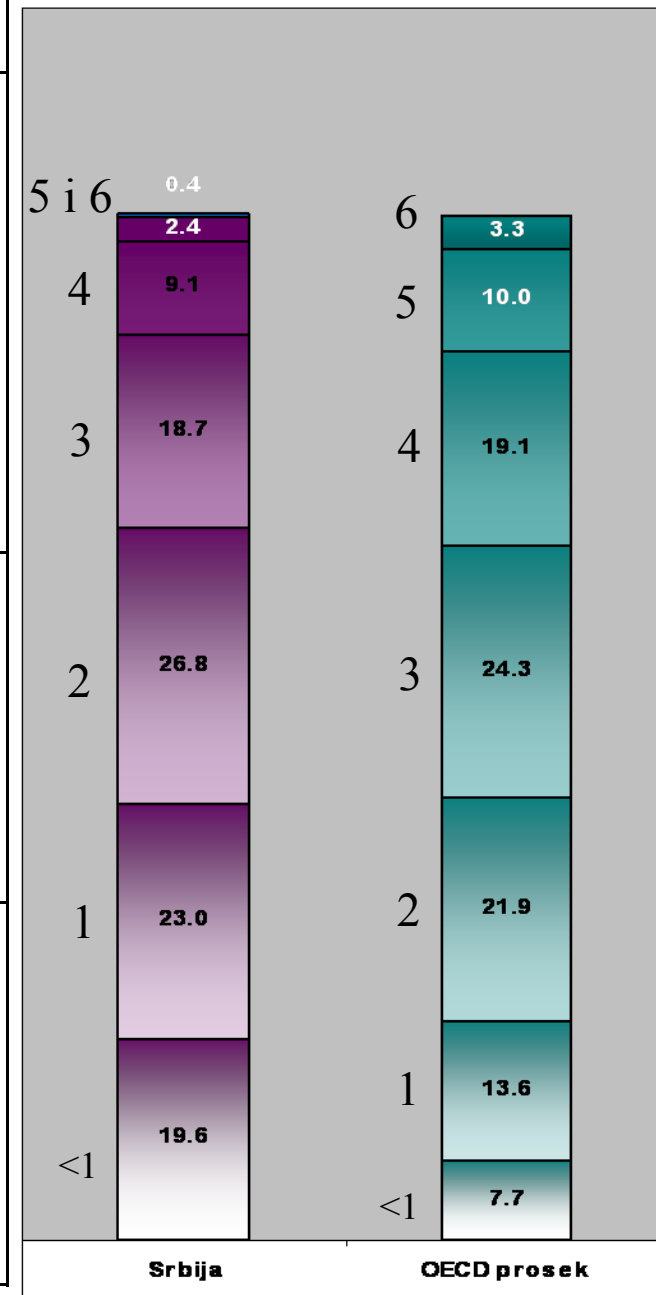
Da li je situacija u Srbiji ista, bolja ili lošija nego 2003. godine?

Grafik 2: MATEMATIKA: nivoi postignuća

Nivo	Učenik može da	
6 668	-kritički razmatra nalaze, interpretacije, argumente -analizira kompleksnu problemsku situaciju; -odabira, poredi i vrednuje različite strategije rešavanja problema	Evaluativna znanja
5 607		
4 545	-selektuje i povezuje podatke date na različite načine i u različitim izvorima -primenjuje i opisuje primenjene procedure -interpretira podatke iz različitih izvora	Integracija
3 483		
2 421	-izvodi relevantne i/ili tražene informacije iz jednog izvora -primenjuje osnovne algoritme, formule -doslovno interpretira dobijene rezultate -odgovara na jednostavna pitanja u poznatom kontekstu	Reproduktivna znanja
1 358		

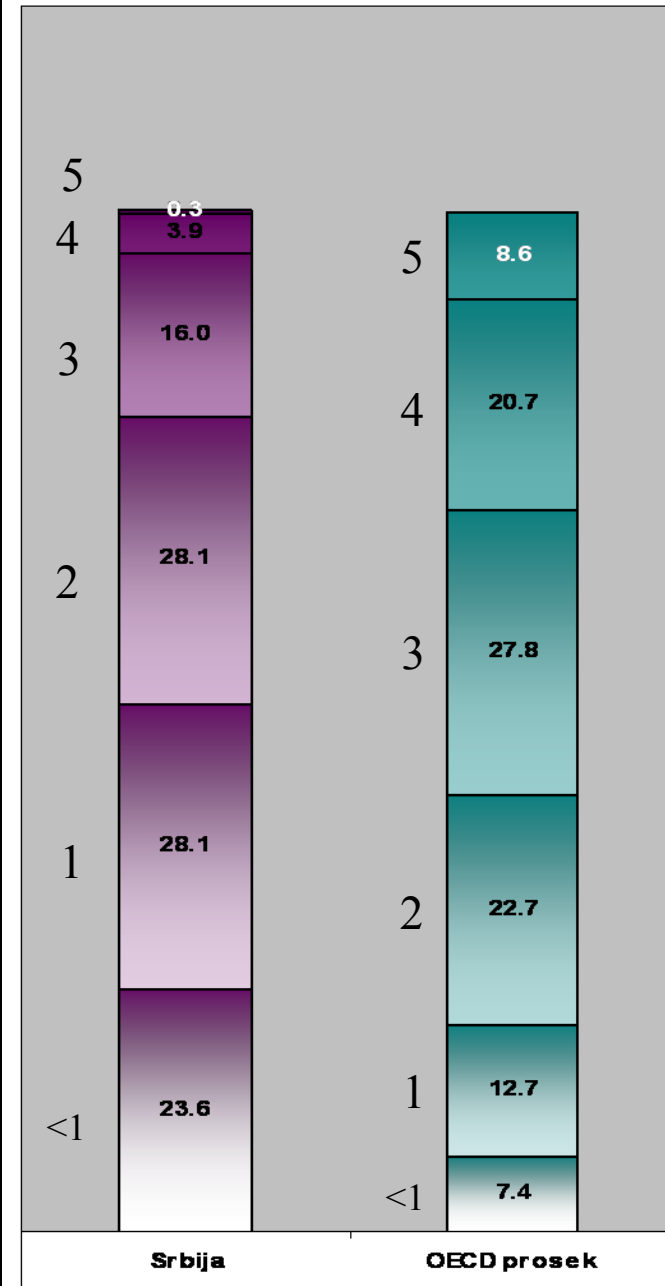
% učenika u pojedinim kategorijama postignuća

Grafik 3: ČITANJE: nivoi postignuća

Nivo	Učenik može da	
5 625	-deli tekst na manje celine i kombinuje informacije -procenjuje verodostojnost informacija i obrazlaže -kritički evaluira tekst i rešava pitanje pojmova koji su u suprotnosti sa očekivanjima	Evaluativna znanja
4 553	-zaključuje koja informacija iz teksta je relevantna -određuje značenje dela teksta -povezuje i poredi pojedine informacije i delove teksta -povezuje više delova teksta da bi odredio osnovnu ideju	Integracija
3 481		
2 408	-poredi ili povezuje tekst sa svakodnevnim znanjima -traži jednu ili više eksplicitno datih informacija -prepoznaje osnovnu temu i cilj autora	Reproduktivna znanja
1 335		

% učenika u pojedinim kategorijama postignuća

Još malo o funkcionalno nepismenim

- PISA **ne obuhvata celu populaciju** mladih starosti 15 godina => % funkcionalno nepismenih je nešto viši ako se uzmu u obzir i oni koji nisu nastavili školovanje nakon završetka VIII razreda
- U domenu čitalačke pismenosti % funkcionalno nepismenih se popeo za oko 5% između 2003 i 2006 (u druga dva ostao na istom nivou)

Učenici	Matematička pismenost	Čitalačka pismenost	Naučna pismenost
20% najsiromašnijih učenika	65.2% (2.5)	73.9% (2.6)	59% (2.3)
Ukupna populacija	42.6%	51.7%	38.5%

Primer zadatka sa drugog nivoa

MISLITE OTOME

Donja slika prikazuje stepenice s jednom od ... cm:

Cena:

40% nedovoljno funkcionalno pismeni

≈ 32000 učenika

Godina školovanja po učeniku ≈ 700 \$

9 godina školovanja

Visi

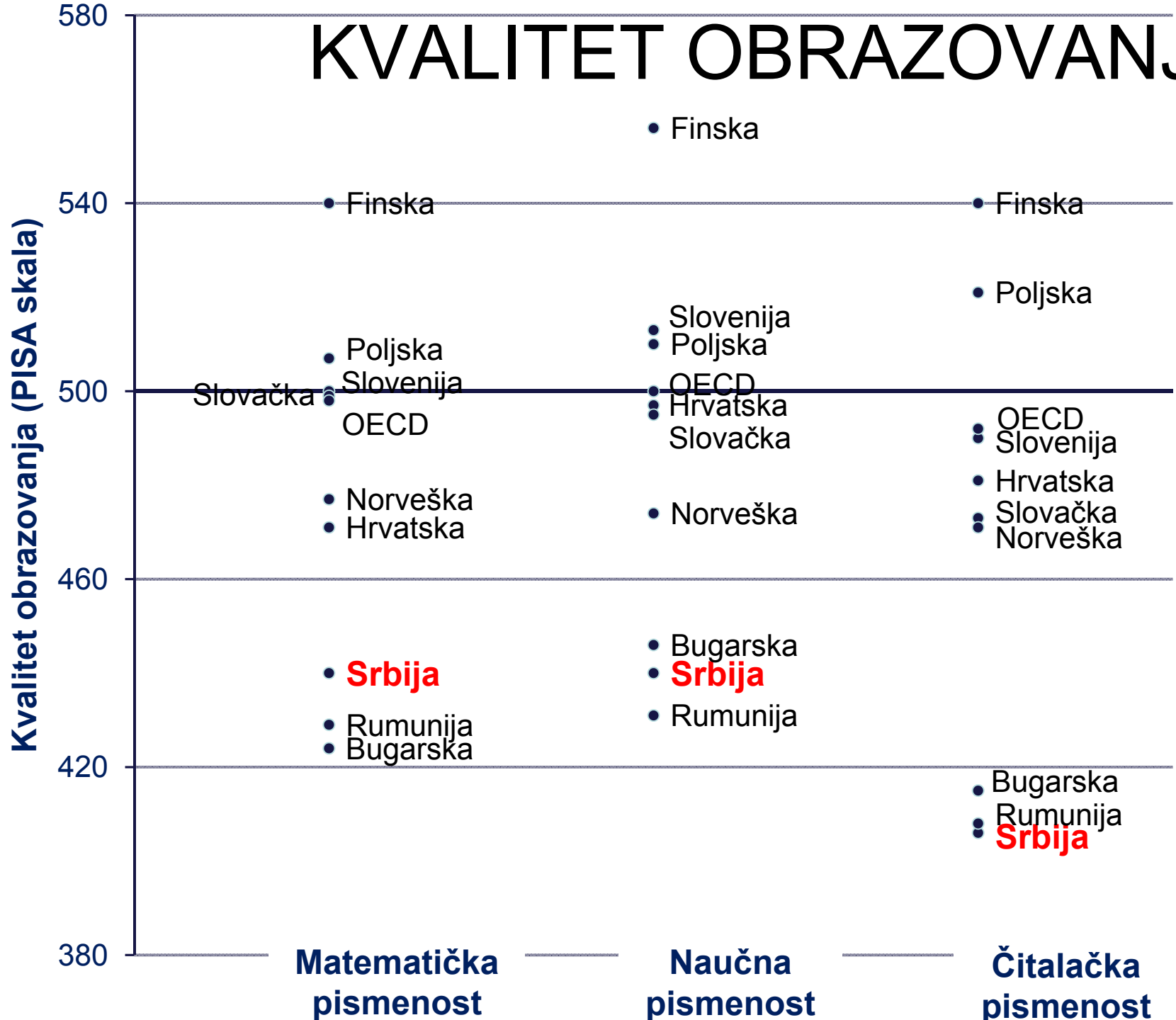
Total ≈ 200 mil \$

Dodatni faktori koji utiču na obrazovna postignuća u Srbiji: 2 važna nalaza

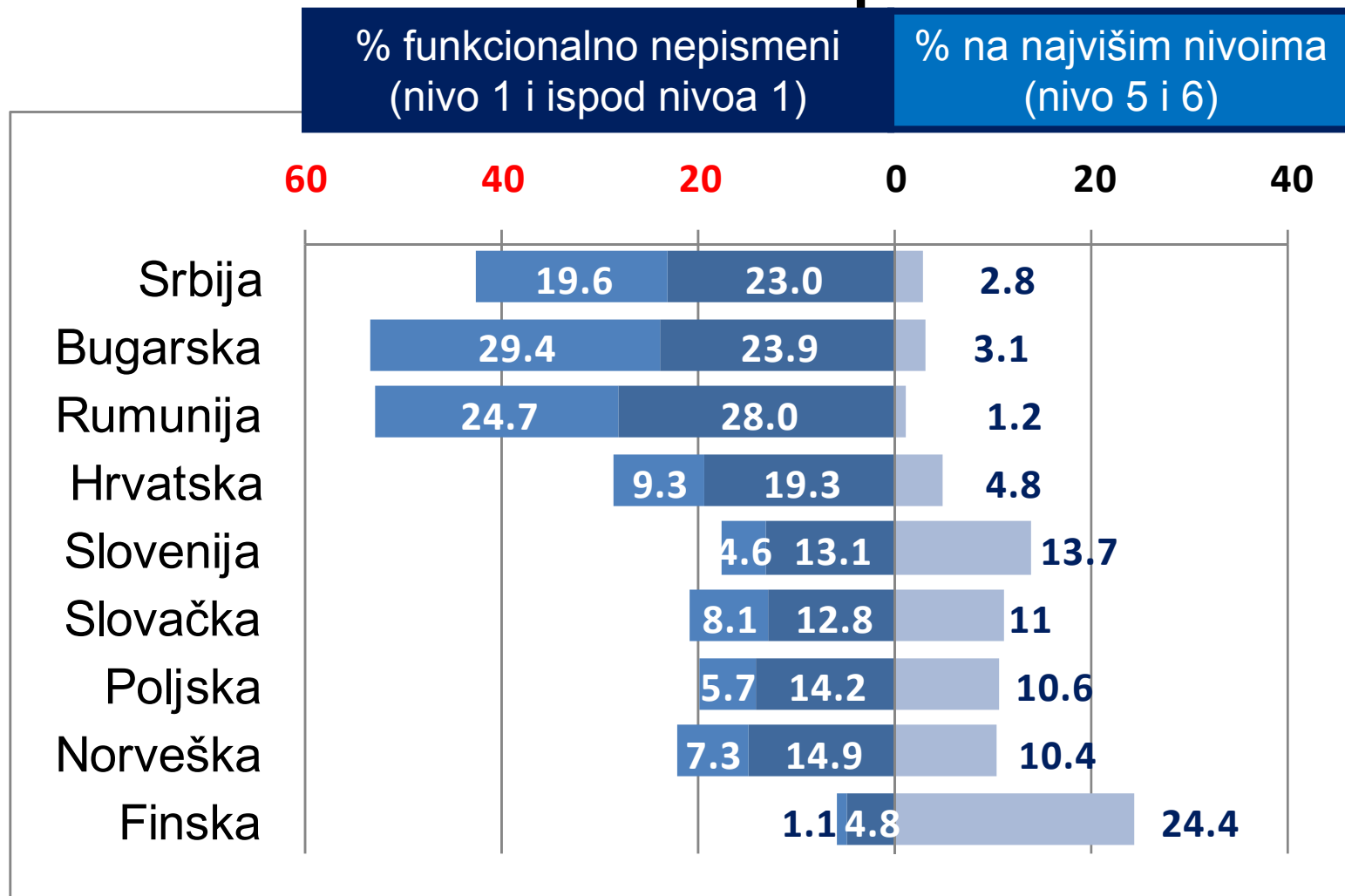
- **Anksioznost** (strah) učenika prema matematici je u Srbiji značajno viša u odnosu na prosek (spadamo u 8 zemalja sa najvišim nivoom anskioznosti). Kada bi se rešio problem anskioznosti postignuća bi bila značajno viša
- U odnosu na druge zemlje **motivacija učenika** nije povezana sa matematičkom i naučnom pismenošću -> nastava “otuđena” od učenika

**Kvalitet i pravednost
obrazovanja u Srbiji u poređenju
sa nekim referentnim zemljama**

KVALITET OBRAZOVANJA

% učenika na dva kraja PISA skale: Matematička pismenost

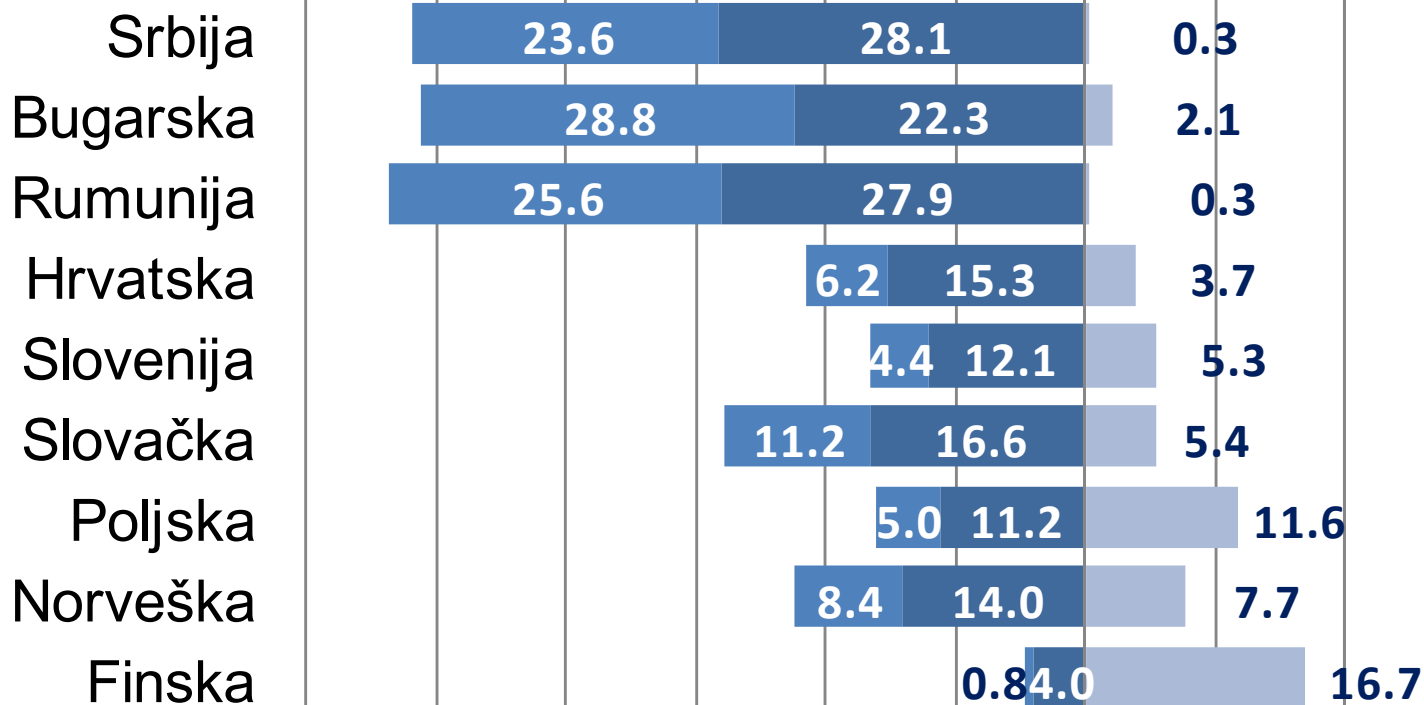

% učenika na dva kraja PISA skale: Čitalačka pismenost

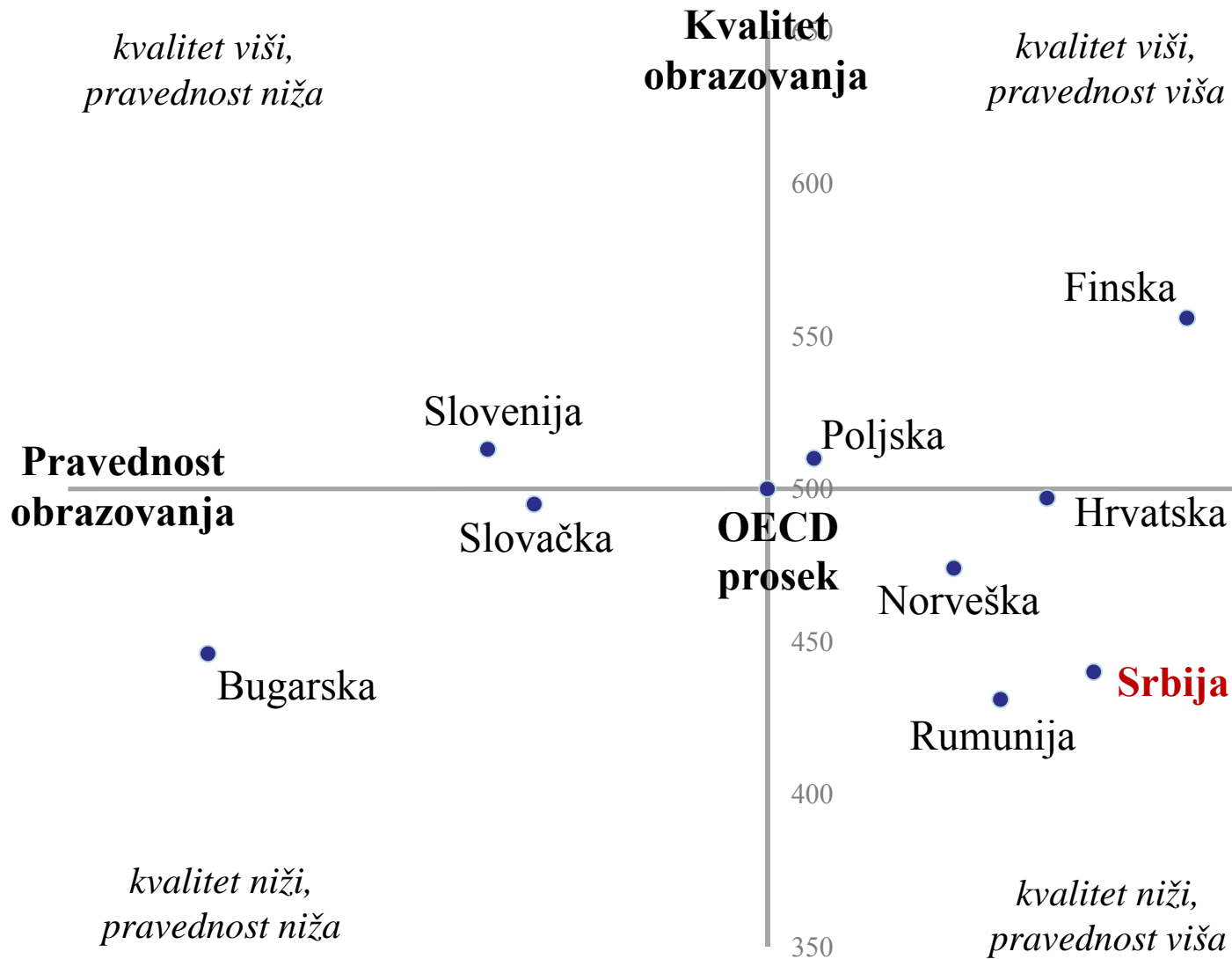
% funkcionalno nepismeni
(nivo 1 i ispod nivoa 1)

% na najvišem nivou
(nivo 5)

60 50 40 30 20 10 0 10 20 30

Ima i dobrih vesti:

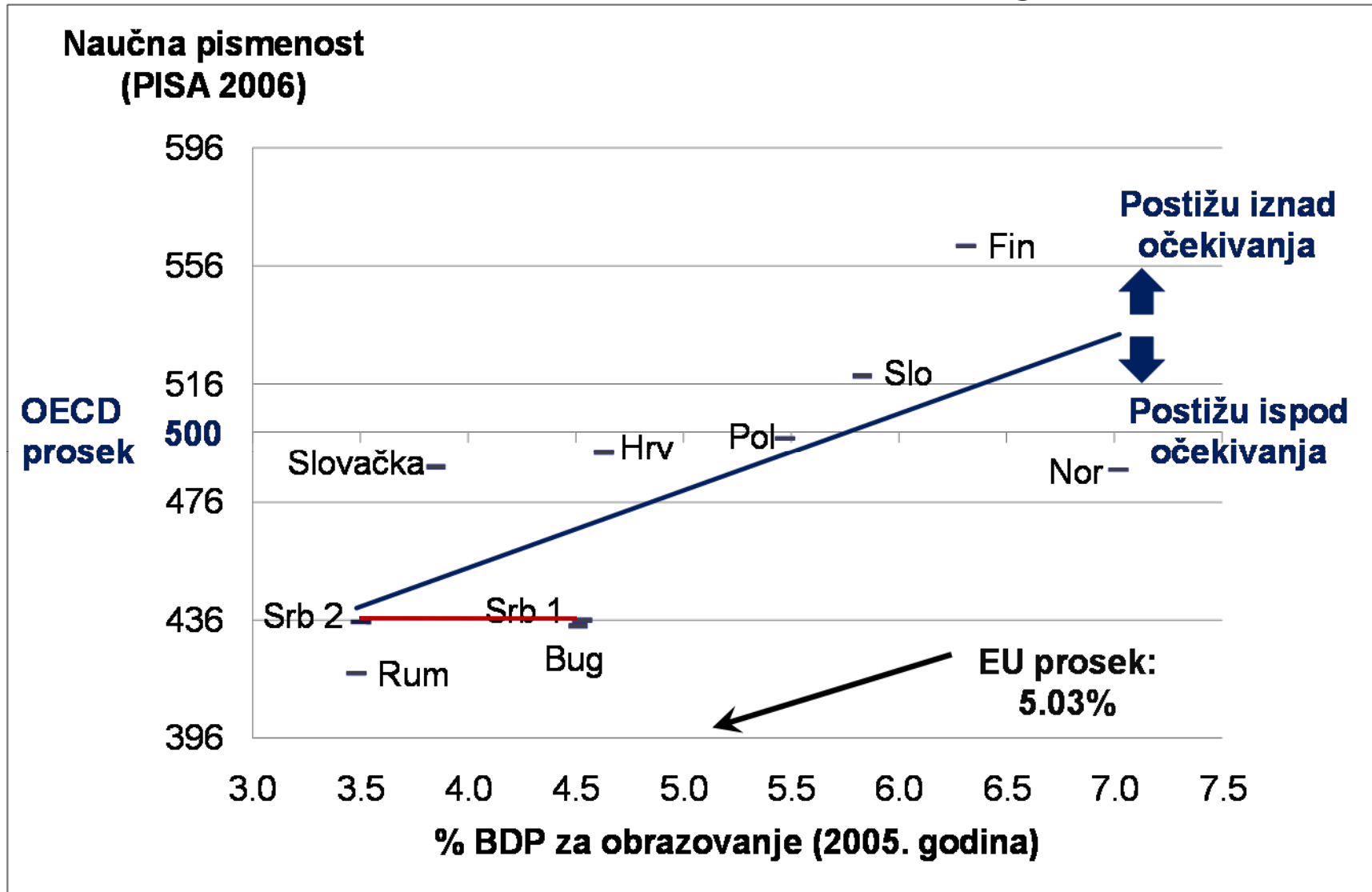
Pravednost u Srbiji je nešto bolja nego u OECD zemljama

Pravednost: ima jedno ali

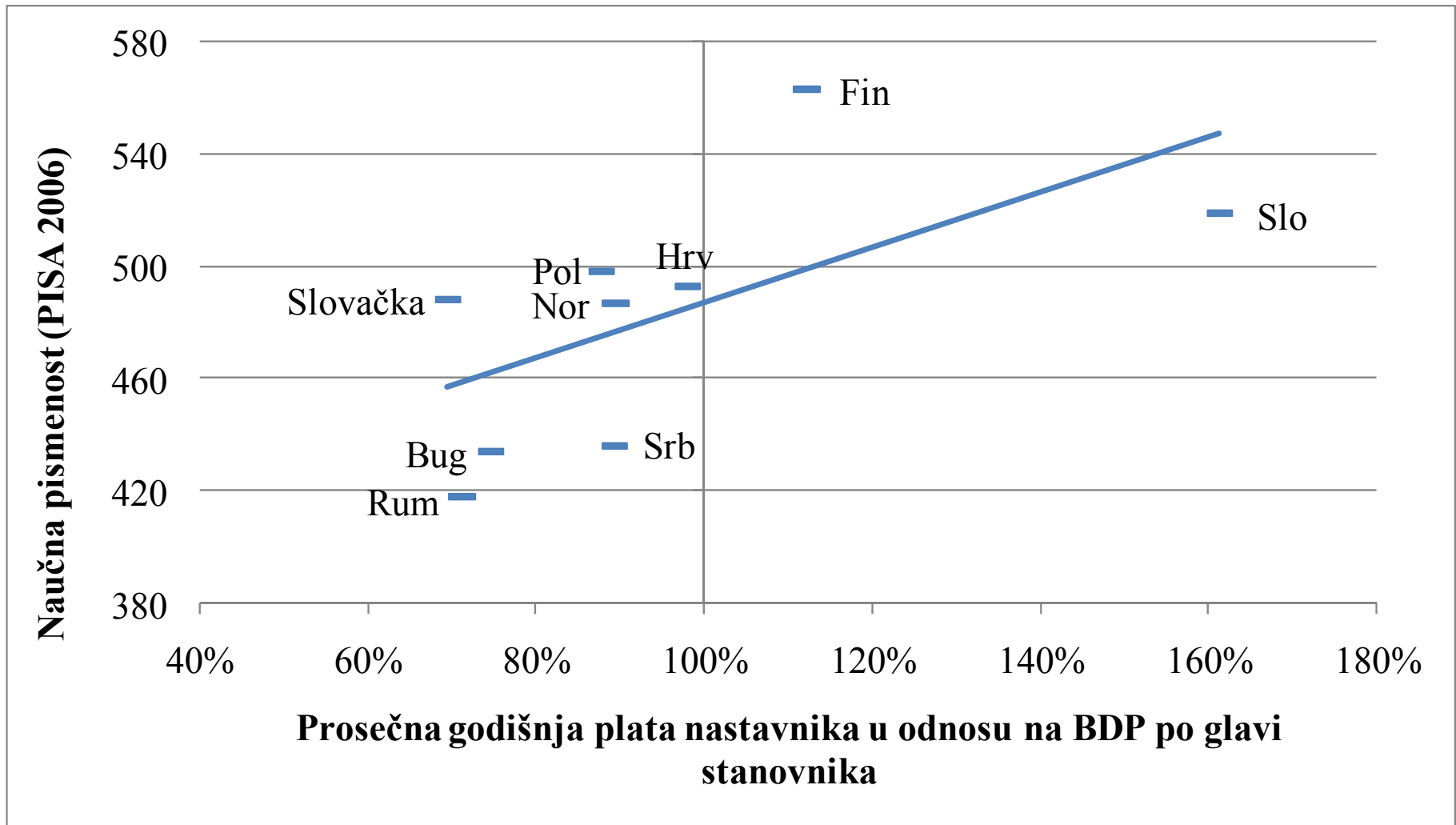
- Najsiromašniji učenici koji spadaju u 20% najuspešnijih učenika u Srbiji imaju 3,7 puta manje šanse da upišu gimnaziju
- Mogući razlog: siromašni učenici su “prinudjeni” da upisuju stručno obrazovanje da bi što pre došli do posla -> **tako su na gubitku i pojedinac i društvo!**
- Moguće **win-win rešenje**: stipendiranje ovih učenika!

PISA rezultati u kontekstu uslova u kojima funkcioniše obrazovni sistem u Srbiji

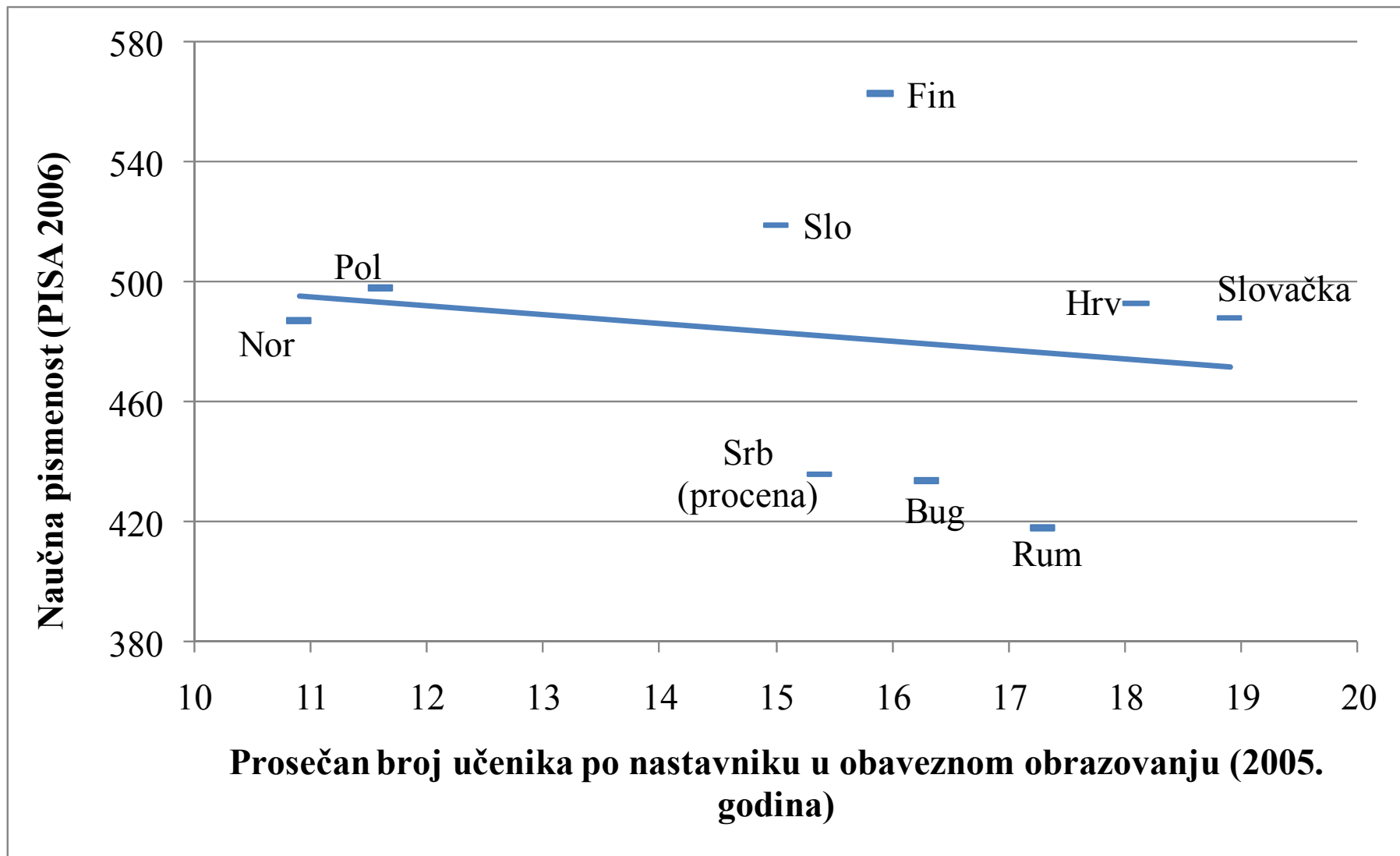
PISA 2006 naučna pismenost i BDP za obrazovanje

PISA 2006 naučna pismenost i plate nastavnika

PISA 2006 naučna pismenost i broj učenika po nastavniku

Staviti PISA rezultate u kontekst: mogući zaključak

- Rezultati bi mogli biti bolji i u postojećim uslovima =>
- Da li to sugeriše da je obrazovni sistem demotivisan?
- Da li to znači da se značajno unapređenje kvaliteta i pravednosti može ostvariti kroz mobilisanje?